

شیر زنان ایرانی در طی تاریخ امپراتوری پر شکوه ایران زمین

با اندوه بسیار که بزرگترین کتابخانه های ملی و تاریخی و علمی ایران (گندی شاپور - کسروی) توسط تازیان (اعراب) به آتش کشیده شد و هزاران کتاب ایرانی به گفته مورخ و جامع شناس بزرگ عرب (ابن خلدون) نابود شد و به دریا ریخته شدند و بسیاری از بزرگان این سرزمین گمنام ماندند و اثری از آنان یافت نشد ولی با شادی تمام خداوند را سپاسگذاریم که با همه این فراز و نشیب های یورش اسکندر گجستک و یورش تازی بدوی هنوز نام چنین زنان بزرگی از سرزمین مقدس ایران برای ما به جای مانده است . امید بسیار بر آن دارم که این نوشتار الگوی شیر زنان آریا بوم برای حفظ کیان ایران زمین باشد و همیشه این باتوان بزرگ منش را در خاطر داشته باشند و بدانند که تاریخ و نوادگان آینده ما مدیون آنها است . از آنجایی که در دین نیاکان ایران , زن دارای ارزشی برابر با مرد بوده است از همین روی در تمام تاریخ کهن ایران کمتر تبعیض جنسیتی بین زن و مرد دیده شده است و بارها شاهد آن بودیم که آنان در مهم ترین پستهای امپراتوری ایران تکیه زده بودند.

یوتاب

سردار زن ایرانی که خواهر آریوبرزن سردار نامدار ارتش شاهنشاهی داریوش سوم بوده است. وی در نبرد با اسکندر گجستک همراه آریو برزن فرمادهی بخشی از ارتش را بر عهده داشته است. او در کوههای بختیاری راه را بر اسکندر بست ولی یک ایرانی خائن راه را به اسکندر نشان داد و او از مسیر دیگری به ایران هجوم آورد. از او به عنوان شاه آتروپاتان (آذربایجان) در سالهای 20 قبل از میلاد تا 20 پس از میلاد نیز یاد شده است. با این همه هم آریوبرزن و هم یوتاب در راه وطن کشته شدند و نامی جاوید از خود برجای گذاشتند.

آرتمیز (آرتیمس)

نخستین و تنها زن دریا سالار جهان تا به امروز. او به سال 480 پیش از میلاد به مقام دریا سالاری ارتش شاهنشاهی خشیارشا رسید و در نبرد ایران و یونان ارتش شاهنشاهی ایران را از مرزهای دریایی هدایت می کرد. تاریخ نویسان یونان او را در زیبایی برجستگی و متانت سرآمد همه زنان آن روزگار نامیده اند.

آتوسا

ملکه بیش از 28 کشور آسیایی در زمان امپراتوری داریوش بزرگ. هرودوت پدر تاریخ از وی به نام شهبانوی داریوش بزرگ یاد کرده است و آتوسا را چندین بار در لشکرکشیهای داریوش بزرگ یاور فکری و روحی او دانسته است. چندین نبرد و لشکرکشی مهم تاریخی ایران به گفته هرودوت به فرمان ملکه آتوسا صورت گرفته است.

آرتادخت

وزیر خزانه داری و امور مالی دولت ایران در زمان شاهنشاهی اردوان چهارم اشکانی. به گفته کتاب اشکانیان اثر دیاکونوف روسی خاورشناس بزرگ او مالیات ها را سامان بخشید و در اداره امور مالی خطایی مرتکب نشد و اقتصاد امپراتوری پارتیان را رونق بخشید.

آزرمیدخت

شاهنشاه زن ایرانی در سال 631 میلادی. او دختر خسرو پرویز بود که پس از " گشتاسب بنده " بر چندین کشور آسیایی پادشاهی کرد. آذرمیدخت سی و دومین پادشاه ساسانی بود. واژه این نام به چم (معنی) پیر نشدنی و همیشه جوان است.

آذرناهد

ملکه های امپراتوری ایران در زمان شاهنشاهی شاپور یکم بنیانگذار سلسله ساسانی . نام این ملکه بزرگ و اقدامات دولتی او در قلمرو ایران در کتیبه های کعبه زرتشت در استان فارس بارها آمده است و او را ستایش کرده است.

(کتاب ساسانیان برگ ۲۵۲)

پرین

باتوی دانشمند ایرانی . او دختر کیقباد بود که در سال 924 یزدگردی هزاران برگ از نسخه های اوستا را به زبان پهلوی برای آیندگان از گوشه و کنار ممالک آریایی گردآوری نمود و یکبار کامل آنرا نوشت و نامش در تاریخ ایران زمین برای همیشه ثبت گردیده است . از او چند کتاب دیگر گزارش شده است که به احتمال زیاد در آتش سوزی های سپاه اسلام از میان رفته است.

(کتاب فرزندان ایران برگ ۱۱)

زربانو

سردار جنگجوی ایرانی . دختر رستم و خواهر باتو گشنسب . او در سوار کاری زبده بوده است و در نبردها دلاوریهای بسیار از خود نشان داده است . تاریخ نام او را جنگجویی که آزاد کننده زال ، آذربرزین و تخوار از زندان بوده است ثبت کرد.

(کتاب زن ایرانی برگ ۱۹۴)

فرخ رو

نام او به عنوان نخستین باتوی وزیر در تاریخ ایران ثبت شده است. وی از طبقه عام کشوری به مقام وزیری امپراتوری ایران رسید.

کاساندان

پس از شاهنشاه ایران کوروش بزرگ او نخستین شخصیت قدرتمند کشور ایران بوده است. کاساندان تحت نام ملکه 28 کشور آسیایی در کنار همسرش کوروش بزرگ پادشاهی می کرده است . مورخین یونانی و گزنفون از وی با نیکی و بزرگ منشی یاد کرده اند.

گردآفرید

یکی دیگر از پهلوانان زن سرزمین ایران . تاریخ از او به عنوان دختر گژدهم یاد میکند که با لباسی مردانه با سهراب زور آزمایی کرد . فردوسی بزرگ از او به نام زنی جنگجو و دلیر از سرزمین پاکان یاد میکند.

آریاتس

یکی از سرداران مبارز هخامنشی ایران در سالهای پیش از میلاد . مورخین یونانی در چند جا نامی کوتاه از وی به میان آورده اند.

گردیه

بانوی جنگجوی ایرانی . او خواهر بهرام چوبینه بود . فردوسی بزرگ از او به عنوان همسر خسرو پرویز یاد کرده که در چندین نبرد در کنار شاهنشاه قرار داشته است و دلاوری بسیاری از خود نشان داده است.

(شاهنامه فردوسی)

هاله

پادشاه زن ایرانی که به گفته کتاب دینی و تاریخی بندهش (۳۹۱ یشتها + ۲۷۴ یشتها) در زمان کیانیان بر اریکه شاهنشاهی ایران نشست . از او به عنوان هفتمین پادشاه کیانی یاد شده است که نامش را **همای چهر آزاد و همای و همون** نیز گفته اند . او مادر داراب بود و پس از " وهومن سپندداتان " بر تخت شاهنشاهی ایران نشست . وی با زیبایی تمام سی سال پادشاه ایران بود و هیچ گزارشی مبنی بر بد کردار بودن وی و ثبت قوانین اشتباه و ظالمانه به ثبت نرسیده است.

پورانخت

شاهنشاه ایران در زمان ساسانی . وی زنی بود که بر بیش از 10 کشور آسیایی پادشاهی میکرد . او پس از اردشیر شیرویه به عنوان بیست و پنجمین پادشاه ساسانی بر اریکه شاهنشاهی ایران نشست و فراماتروایی نمود.

شیرین

شاهزاده ارمنستان که یکی از شهرهای ایران بود و شاه ارمنستان زیر نظر شاهنشاه ایران قرار داشت . خسرو پرویز و شیرین حماسه ای از خود ساختند که همیشه در تاریخ ماندگار ماند . شیرین از خسرو 4 فرزند به نامهای **نستور ، شهریار ، فرود و مردانشه** دنیا آورد که هر چهار فرزند وی در زندان کشته شدند . پس او سر بر باین جسد بی جان خسرو نهاد و با خوردن زهری عشق اش به خسرو را جاودانه ساخت و هردو جان باختند.

بانو گشنسب

دختر دیگر رستم خواهر زربانوی دلیر . نام بانو گشنسب جنگجو در برزنامه و بهمن نامه بسیار آمده است . یکی از مشهورترین حکایت های او نبرد سه گانه فرامرز ، رستم و بانوگشنسب است . او منظومه ای نیز به نام خود دارد که هم اکنون نسخه ای از آن در کتابخانه ملی پاریس و در کتابخانه ملی بریتانیا موجود است.

احترام به جایگاه زن در ایران باستان:

در دوران شاهنشاهی هخامنشی زناتی بوده اند که در چندین مورد بالاتر از مردان قرار داشته اند. نمونه بارز آن در کتیبه های پرسپولیس و تخت جمشید به ثبت رسیده است مانند دریاسالاری باتو آرتمیز. طبق گفته پرفسور گیل استاین، دکتر دیوید استروناخ، پرفسور ریچای فرای و پرفسور علیرضا شاپور شهبازی (موسسه شرق شناسی شیکاگو و موزه ایران باستان) داریوش بزرگ برای بنا نهادن کاخهای پارسه از زنان به عنوان یکی از مهم ترین نیروهای کاری استفاده می کرد به شکلی که در چندین مورد کتیبه بدست آمده نوشته شده است که زنی در اینجا مسوول بیش از 100 نفر کارگر مرد بود و یا زنی دیگر به دلیل مهارت شغلی اش حقوقی معادل 3 مرد دریافت میکرد است یا در کتیبه ای دیگر آمده زنان کارگر باردار در ساختن پارسه (تخت جمشید) از حقوق شاهنشاهی برای استراحت و بارداری استفاده کردند.

سات اسپ یکی از خویشاوندان دربار شاهنشاهی هخامنشی بود که به دلیل تجاوز به دختر باکره ای در ایران محکوم به مرگ شد. سپس مادر وی نزد شاهنشاه رفت و شفاعت پسر را نمود. شاهنشاه ایران فرمان داد که اگر نمی خواهی او اعدام شود باید دور آفریقا را با کشتی بگردد و ماجرای آنجا را به رشته تحریر درآورد ولی او از ترس بیابانهای آفریقا و سفرهای دراز دریایی از سفر پرهیز کرد و به دروغ پس از مدتی وانمود کرد که آفریقا را کامل دیده است. ولی داستانهایی او با دید بزرگان ایران خیالی شناخته شد و در نهایت وی به جرم تجاوز به دوشیزه ای ایرانی به دار آویخته شد.

(آرامنهایی شهریاران ایران باستان - دلفگاتنگ کنادت برگ ۱۸۴)

پس از نشستن شاهنشاه پوراندخت بر اریکه پادشاهی امپراتوری ایران با مردمان تهیدست چنین سخن می گوید:

اینک که من بر تخت شاهنشاهی نشستم سوگند یاد میکنم که انجمن ها و گروههای کشور را متلاشی نکنم و آنان را یاری دهم. مردمانی را که از گنج ها و ثروتهای ایران بهره ای نجستند را یاری دهم و سهم هر ایرانی را به مساوات تقسیم کنم. مبدا کسی در سرزمینهای ایران مستمند و تهی دست باشد که من از این کار اندوهناک میشوم.

(فردوسی بزرگ)

نمونه ای دیگر در رابطه با برابری زنان و مردان میتوان به این گزارش سازمان میراث فرهنگی ایران اشاره نمود. این سازمان پس از کاوشهای طولانی خود در شهر سوخته در سیستان ایران به صورت رسمی اعلام نمود که چندین سال در این شهر زنان پادشاه ایران بودند و بر کشور ایران پادشاهی میکردند.

همچنین شاهنشاهان ایران باستان زنان خود را احترام بسیار می گذاشتند و در امور کشوری بسیاری نقش داشتند. زن شاهنشاه بزرگ یا ملکه ایران همانند خود شاهنشاه تاج بر سر میگذاشته است و رفتارش باید گونه ای باشد که سرمشق همه زنان کشور باشد. ملکه باید در جشنهای نوروز، مهرگان و سده زنان مختلف کشور را دعوت کند و از آنان پذیرایی نماید. کتیبه های بدست آمده از نقش رستم و کعبه زرتشت حاکی از آن است که ملکه اردشیر دارای ارزش بسیار بوده است و الگوی کشورهای منطقه نیز بوده است.

فردوسی بزرگ در ستایش از شیر زنان ایران باستان چنین می سراید:

ندانست سهراب که او دختر است   سر موی او از در افسر است
شگفت آمدش گفت از ایران سپاه   چنین دختر آید به آورد گاد
سواران جنگی به روز نبرد   همانا به زیر اندر آرند گرد
زنانشان چنین اند ایران سران   چگونه اند گردان جنگ آوران

دیدگاه دین ایرانی درباره برابری زن و مرد

ای پورجیست ای جوانترین دختر زرتشت از خاندان هجت اسپ . من که پدر تو هستم (زرتشت) جاماسب را که یاور دین مزدیسنا است از روی راستی و منش پاک برای همسری تو برگزیده ام . اینک برو و با خرد و شعور ات مشورت کن و در صورت پسندیدن آن با عشق در انجام این وظیفه مقدس کوشش کن . (یسنا - 53 بند 3)

چه مرد باشد و چه زن هرکس که مرا ای اهورامزدا از زندگانی آن چیز را که تو بهترین میشماری ارمغان دارد از پرتو منش نیک از پاداش راستی و شهریاری برخوردار خواهد گرداند. (۱۰ - ۴۶)

ای مردم بیابید و بهترین گفتار را به گوش هوش بشنوید و با اندیشه روشن در آن بنگرید و پیش از آن که فرصت از دست برود هر مرد و زنی باید به شخصه میان راه درست و نادرست یکی را برگزیند . (یسنا - هات - 30 بند 2)

فروهر زنان پاکدین سرزمینهای آریایی را می ستاییم. (بند 143 از تیر یشت)

در اوستا سن ازدواج برای دختران و پسران هر دو برابر و یکسان تعیین شده است به این صورت که هر دختر و پسر بالغی که به سن 15 سالگی رسیده باشد می تواند ازدواج کند. در ایران باستان اهمیت بسیاری به مقام زن و مرد داده می شده است . **زن را باتوی خانه (مون پشی)** می نامیدند و **مرد را مدیر خانه (مون بد)** می نامیدند . مرد در حکم پادشاه و زن در حکم ملکه به حساب می آمده است . در نسخه های دینی ایران باستان زنان شوهردار از اجرای مراسم دینی معاف بودند زیرا تشکیل خانواده و پرورش نیک جامعه نیک منش و نیک کردار که یکی از ارکان آن تربیت مادر است بزرگترین عمل نیک در کارنامه زنان ثبت می شده است و به همین دلیل هرگونه مراسم را برای آنان اختیاری دانسته بودند.

(کتاب اریادستان فرگرد اول قسمت 5)

دین باستانی و کیش کهن آریایی ، زنان را یکی از ارزشمندترین اقشار جامعه می دانسته است به طوریکه در کتاب دینی دینکرد آمده است زنانی را که تحصیلات و دوره های قضاوت دیده اند و در کار دادگستری مهارت دارند را بایستی به مردان ترجیح داد و آنان را بر مسند دادگستری نشاند . به روشنی از قاضی شدن زنان و اجرای عدالت توسط آنان ظرفداری می کرده اند .

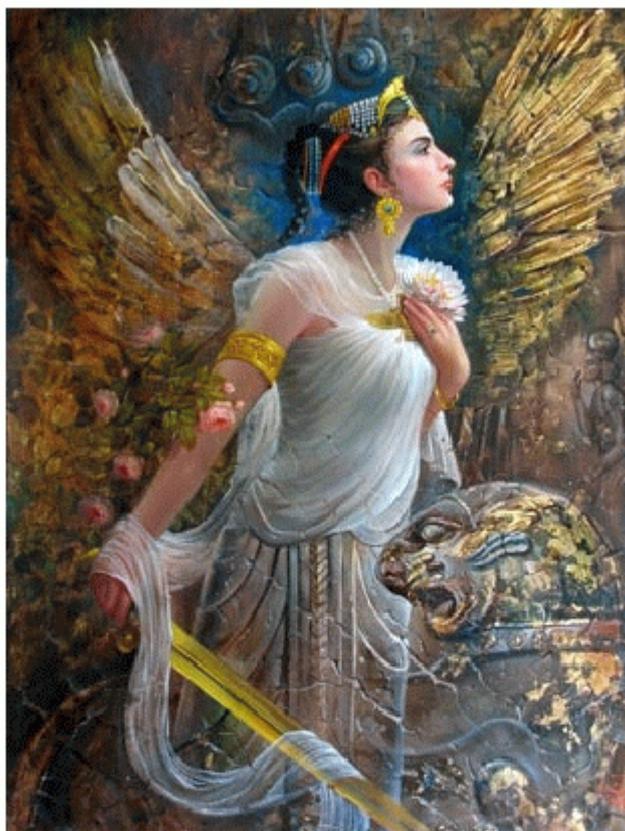
(دینکرد - جلد - 15 کتاب - 8 قسمت 21)

کاری که امروزه در قرن 20 در بسیاری از کشورهای جهان اجرا می شود و آنان این عمل را مایه مباحثات و تمدن خود می دانند . در حالی که دهها قرن پیش از این ایرانیان کهن به چنین مقامی رسیده بوده اند .

یکی دیگر از آزادی های اجتماعی زنان کسب مقام روحانیت بوده است و زنان میتوانند با ذکر شرایطی خاص به مقام مقدس (زاوتا) برسند و یا به مقام مدیر تشریفاتی جشنهای مذهبی و تشریفات های کشوری و دینی برسند .

(دینکرد جلد 15 کتاب 8 قسمت 21)

چنین بودند ایرانیان کهن و امپراتوران بزرگ آسیا

در پایان سروده زیبای بانو پروین اعتصامی با نام **زن ایرانی** را به پیشگاه همه زنان ایران زمین تقدیم میکنیم.

که من پروین فروغ شهر ایرانم

نه پوراندخت ، نه آذر دخت ، نه آتوسا ، نه پاتنه آ بلکه آرتمیس سپهسالار ایران در نبرد
پارس و یونانم

مرا گر در مقام همسری بینی نه یک همخواب و همبستر

که یک همراه و یک یار وفادارم

نه یک برده مکن اینگونه پندارم که جوشد خون آزادی به شریانم

بدون زن کجا میداشت تاریخ تو ؟

آرش با کمانش ؟

کاوه آهنگر با گرز و سندانش ؟

بدون زن کجا میداشتی آن شاعر توسی ؟

نگهبان زبان پارسی ؟

استاد فردوسی ؟

مرا گر در مقام مادری بینی

مگو با من که هست فرشی از بهشت زیر پایم

نگاهم کن که زیر پای من دنیا به جریان است

ز نور عشق من رخشنده کیهان است

که با دستان من گردون به جریان است

که جای پای من بر چهره سرخ و سپید و سبز ایران است

برو ای مرد دگر میر آسان به لب نامم

که من آزاده زن فرزند ایرانم

شادروان پروین اعتصامی

بن مایه این نوشتار

دانشنامه مزدیسنا : دکتر جهانگیر اوشیدری

نامهای ایرانی : استاد مهربان پور پارسی

آئین شهریاران ایران باستان : دلفگاتنگ گنادت

زن در ایران باستان : دکتر فرخ رو پارسی – دکتر همای آهی – دکتر منکه طالقانی

تمدن ساسانی : ولادیمیر گریگوریچ لوکونین

سیر تکاملی تعلیم و تربیت در ایران باستان : دکتر اسدالله بیژن

با سپاس بیکران از دوست بسیار ارجمندم آرشام پارسی (Ariarman)

تقدیم به همه بانوان آزاده ایران زمین

پاینده و جاوید ایران

